

TALLINNA POLÜTEHNIK

TPI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 27(1107)

Reede, 28. oktoober 1983

XXXV aastakäik

TPI PARTEIKOMITEE SEKRETÄRI A. TALTSI ARUANDEKÕNE

26. OKTOOBRI INSTITUUDI PARTEIALGORGANISATSIOONI ARUANDEVALIMISKOOSOLEKUL

TPI parteiorganisatsiooni eelmise aruandlus-valimiskoosele toimus 3 aastat tagasi, 1980. aasta oktoobris. See oli NLKP XXV kongressil kavandatud ülesannete elluviimise tulemustest kokkuvõtte tegemise aeg, NLKP XXVI kongressi aktiivse ettevalmistamise periood.

Tuginedes nõukogude ühiskonna saavutuste ja võimaluste rangete teaduslike hindamiseks ning arvestades sisemiste ja rahvusvaheliste tegurite reaalselt dünaamilikat, töötas NLKP XXVI kongress välja Nõukogudemaa majandusliku ja sotsiaalse arengu üksikasjaliku programmi XI viisaastaks ja 30-nendateks aastateks tervikuna. Võitlus selle täitmise eest on praegu parteil ja kogu nõukogude rahva jõupingutuste keskmis.

Meie teooriapagasi rikastamise ja poliitilise kursistapustamise tähtsuseks said NLKP Keskkomitee 1982. aasta novembrilehenum ja 1983. aasta juunipleenum ning meie partei Keskkomitee peasekretäri J. Andropovi kõned. On astunud uus samm edasi külge sotsialismi teooria arendamises ja meie partei ees seisvate perspektiivsete ülesannete iseloomu mõistmises. Kompleksis võetuna koonduvad need ülesanded arenanud sotsialismi talustamisele. Nõukogudemaa aegade ja vaimse potentsiaali edasine suurendamine, sotsialismi kõigi võimaluste ja eeliste tõhusam ärakasutamine — niisuguse on praegu parteil ja rahva tegevuse peamine sisu.

NLKP XXVI kongressil kavandatud ning NLKP Keskkomitee pleenumile otsustes kirjutatud elluviimise on kogu partei ülesandeks on nõudnud igalt parteiorganisatsioonilt ja igalt kommunistilt järjekindlust ja sihipärasust, julgust uute tööviiside ja meetodite otsimisel mis on suunanud rahva poliitilise teadlikkuse ja tööaktiivsuse taseme tõstmisele. Lubage alljärgnevalt analüüsida seda, kuidas meie parteiorganisatsioon ja tema parteikomitee on aruandeperioodil töötanud, millised on meie töö tulemused, millised pakilised probleemid ootavad lahendamist edaspidi.

I ÕPE- JA TEADUSTÖÖ.

NLKP XXVI kongressil määrati, et tähtis on tõsta kaadri ettevalmistamise kvaliteeti ning koolitada rohkem spetsialiste uutest teaduse ja tehnika suundades. Kõrg- ja keskkoolide ning kutsekoolide ülesanne on pidevalt täiustada õppeprotsessi ja aktiivselt kujundada sirguga pölvkonnas ühiskondlikku kohusetunnet ning kommunistlikku maailmavaadet.

Tagamaks nimetatud suuniste elluviimist on TPI parteiorganisatsioon teinud tõsiselt tööd. TPI parteikomitee ja rektoraadi juhtimisel on loodud plaani-pärane süsteem õppe-kasvatuse ning teadustöö põhiküsimuste lahendamiseks.

Hiljuti toimunud teaduskondade parteiorganisatsioonide aruande-valimiskoosele tehti kommunistide poolt hulgaliselt väärtuslikke ettepanekuid meie põhitöö efektiivsuse tõstmiseks ja kitsaskohtade likvideerimiseks.

Käesoleva viisaastaku kolme aasta jooksul on meie maa rahvamajandus saanud TPI-st 3842 inseneri ja majandusteadlast, neist 1041 mittetatsionaarset õppevormist.

TPI lõpetajate teadmiste-osaluste tase vastab tänapäeva nõuetele ning nad saavad oma töökohtadel neile usaldatud ülesannetega hästi hakkama.

Küll aga on juhitud tähelepanu sellele, et mitte iga noor instituudi lõpetanu ei oska töötada inimetega, mobiliseerida

ja organiseerida neid tööülesannete täitmisele ja ületamisele.

Taolisi kriitilisi signaale oleme püüdnud oma töös arvestada.

Instituudi lõpetajate arvu suhtes oleme me formaalselt nn. korregeeritud plaaniüleanded täitnud, kuid rahulolu nende ülesannete täitmisest ei saa olla ei instituudi juhtkonnal ega parteiorganisatsioonil.

Instituudi õppetöö tulemuste hindamisel oleme kasutanud mõistet «efektiivsuse tegur», mis väljendub lõpetanute ja vastuvõetute suhtena. 1983. a. lõpetas instituudi 76,8% päevasesse osakonda vastuvõetutest. Mittetatsionaarsetes osakonnas on see veelgi madalam. Olgu, et viimase aasta jooksul selle teguri väärtus on tõusnud umbes 10%, pole tulemus rahuldav. Tase erialade lõikes on väga erinev ning kõigub 40% ja 90% vahel. Ka on küllalt suured erinevused teaduskonniti.

Nii oli majandusteaduskonna efektiivsuse tegur 1983. a. 94,1%, energiateaduskonnas aga ainult 60%. Juhtub aga ka täiesti ootamatuid, ütleme otse lubamatuid tagasiminekuid. Näiteks on keemiateaduskonna efektiivsuse tegur viimase nelja aasta jooksul langenud 95% — 76,7% -le. Teaduskonna juhtkonnal tuleb sellise tagasimineku põhjusi põhjalikult analüüsida ning tööd parandada. Me oleme püstitanud endale eesmärgiks saavutada lähematel aastatel väljalase 80—85% ulatuses sisseastujatest, mis vastab teiste meie kodumaa tehnika kõrgkoolide tasemele.

Igal aastal kustutatakse nimekirjast 300—350 üliõpilast. Peamiselt I ja II kursuseit, kusjuures enamikel juhtudel on kustutamise põhjuseks nõrk õppepädevus. 1982. a. suvel asus parteikomitee administratsiooni kontrollimise komisjon eesotsas dots. V. Arhangelskiga välja selgitama üliõpilaste väljalangemise põhjusi erialade kaupa. Selgub, et üheks peamiseks üliõpilaste väljalangemist soodustavaks teguriks on madal õpi- ja õppedistsipliini. Seda ei saa lugeda mingiks avastuseks, kuid võideldud selle vastu pole me ka veel küllaldaselt.

Kui aga kontroll õppetööst osavõtu ja plaaniliste ülesannete täitmise üle puudub, luuakse eeldused õppedistsipliini allakäiguks. Mõeldud aastal tehtud analüüs näitas, et 84% kustutatutist ei võtnud korralkult osa auditorsest tööst.

Seega üheks meie tegevuse põhisuunaks peab kujunema õppija õppedistsipliini tugevdamine, nõudlikkus nii üliõpilaste kui ka õppejõudude suhtes. Käesoleval õppeaastal on rakendatud mitmed meetmed õppedistsipliini tugevdamiseks.

Arutades üliõpilaste väljalangemise probleeme, käsitleme meseda peamiselt nooremate kursuste lõikes.

Kuid 1983. aastal ei teinud ära diplomiprojekti 28 diplomandi, neist 6 raadiotehnika ja 4 mäe erialal. Diplomandidega tehtava tööd arutamine ministeeriumi kolleegiu-

mil ja TPI Nõukogus näitas, et seda tööd tehakse paljudes kateedrites mittevajalikul tasemel. Asjaosalistele on vastavalt juhitud tähelepanu.

27% TPI lõpetajaist käesoleval viisaastakul on tulnud õhtusest ja kaugõppe teaduskonnast. Seega selle õppevormi osatähtsus on küllalt suur. Kõrghariduse edendamise plaanid XI viisaastakul näevad ette senisest suurema tähelepanu pööramist mittetatsionaarsetele õppevormidele, vastuvõtu suurendamist. Kõik see nõuab meie parteiorganisatsioonilt tähelepanu suurendamist õhtuse ja kaugõppe teaduskonna tööd probleemidele.

Agasid probleeme on siin palju. Esineb tõsiselt raskusi vastuvõtu komplekteerimisega. Oppima asuvad noored, kellele pole tulevase erialaga mingit kokkupuudet, ega ka tõsisemat tahtet ning veendumust oma haridusteed jätkata. Seetõttu pole ei edasijõudmine ega hinded eriti kiita. Väga palju oleb ka sellest, kuidas ette võtta, kus õppijad töötavad, neisse suhtuvad. Enamikelt juhtudel on teaduskondadel head sidemed ettevõtetega ning koos leitakse ka võimalused mittetatsionaarsetes vormis õppijate küsimuste lahendamiseks. Kuid teaduskondadele tuleb igal aastal ka küllalt palju õhendeid, kus asutuste-ettevõtete juhid tunnistavad oma võimetust kindlustada õppijatele normaalsed õppimistingimused.

Õhtuse- ja kaugõppe vormide töö tõhustamiseks kavandavad abinõusid käsitati käesoleva aasta 30. augustil toimunud parteiorganisatsiooni ja nõukogu ühisel koosolekul, kus kavandati rida meetmeid nimetatud õppevormide tööd parandamiseks. Pole saladus, et meie instituudis tõsisem õppemethodiline uurimistöö (vähese eranditega) on jäänud tagasihoidlikuks. On küll tehtud vajalik õppemethodiline materjal, tööprogramm jne., kuid see on ka kõik.

Seoses õppemethodiliste uurimistööde uue korra kehtestamisega (instruktiivkiri I-32) peavad kõik kateedrid üle vaatama oma ainet õpetamise teaduslik metoodilise kindlustatuse. Vastavalt olukorrale tuleb valida sellised uurimistöö teemad, mis viivad edasi kateedri ainet õpetamise metoodilist taset. See töö ei saa piirduda nn. «korralist» metoodiliste juhendite koostamisega, vaid tuleb süüviva õpetamise metoodikasse kui teadusesse ning tehtud tööd peavad olema tööpoolest uurimused.

Õppetöö korraldamises on palju teisi probleeme. Jätkub auditooriumide ja õppekabinetite tehnikatüüpseerimine, s. t. üleminek audiovisuaalsele õppe-meetodile, mis võib oskusliku kasutamise korral tunduvalt tõsta õppetöö efektiivsust.

Selgub aga, et sageli pole kateedrid ja õppejõud valmis audiovisuaalsete vahendite kasutamiseks, kuivõrd vastavaid materjale (diapositiivid, filmid jne.) pole valmistatud.

Tuleb tõsta tähelepanu meie õpperuumide korrashoiale (küte, valgustus, tahvlid, elektrivarustus jne.). Ilmselt peab täiustama kogu süsteem, kuidas me

oma ruume hooldame. Kord, mis kinnistab üksikud üldkasutatavad auditooriumid kateedritele järelevalveks, ei toimi. Samuti ei reageeri kiirelt ka allasutused, kes peaksid kõrvaldama vead. Mitmendat aastat järjest hilineb õpperuumide remont, mis peaks aga meie instituudi ehitus- ja remondimeestele olema just esmaülesandeks.

On vaja rõhutada komsomoliorganisatsiooni osa eeskujuliku distsipliini ja kõrge õpiedukuse kindlustamisel. Meie vennasvabariikide paljudes kõrgkoolides on komsomol kujunenud kõrge õpiedukuse eest peetava võitluse eestvedajaks. On loodud kindlad töövormid mahajääjate abistamiseks ja distsipliinrikujate korralekutsumiseks. TPI komsomoliorganisatsioonil on tarvis neid kogemusi tundma õppida ja rakendada oma tööpraktikas.

Teadustöö on kõrgkooli tegevuse teine tähtsaim tööloik. Käesoleva viisaastaku kolme aasta vältel on instituudi kateedrid ja probleemlaboratooriumid saavutanud häid tulemusi teadustöös ja selle organiseerimises. TPI osaleb 16 NSV Liidu Riikliku Teaduse ja Tehnika Komitee programmi ja 18 vabariikliku kompleksprogrammi täitmisel. Kaalukaim osa instituudi teadustöö temaatikast täidetakse ENSV majandusliku ja sotsiaalse arengu riikliku plaani alusel.

Ei saa aga jätta märkimata, et meil on valminud häid lahendusi, mis ootavad juurutamist rahvamajanduses. Lähtudes hiljutisest NLKP KK ja MN määrusest, mis käsitleb teadustöö edasiarendamise meetmeid, tuleb meie teadustöoga tegelevatel allasutustel kiiresti viia need tehnilised lahendused ja ettepanekud sellisele tasemele, et nad oleksid evitatavad.

Instituudi teadurid on saanud kolme aasta vältel ligi 200 autoritunnistust ja positiivset vastust avaldustele. Rida teadustöö tulemusi on litsensidena müüdud välisfirmadele (Soome, Bulgaaria).

Tuleb aga tunnistada, et meie uurimistööde tulemuste müümine välisriikidesse võiks olla veelgi efektiivsem.

TPI teadurid osalevad aktiivselt NLKP KK 1982. a. maipleenumil formuleeritud NSVL tootlusprogrammi tulenevate ülesannete täitmisel. EKP KK esimese sekretäri K. Vaino ettekandes EKP KK VII pleenumil püstitati konkreetsed ülesanded ka vabariigi kõrgkoolidele.

Instituudi parteikoosolekul 1982. a. sügisel arutasime põlvkondade tõstmiseks vajalikku teadusuuringute laiendamise ja intensiivistamise küsimusi.

On fikseeritud TPI mineraalvähete ja söötade probleemilaboratooriumi (juh. prof. M. Veiderma), toiduainete tehnoloogia harulaboratooriumi (juh. dots. J. Kann), insenerenshmoologia uurimisgrupi (juh. prof.

A. Kõstner) ja ehitusteaduskonna konkreetsed ülesanded tootlusprogrammi realiseerimisele kaasaitamisel.

Rääkides teadustööst ei saa mööda minna üliõpilaste osast selles. On kujunenud kindlad töövormid üliõpilaste kaasahaaramiseks teadustöösse, nii vahetult õppeprotsessis kui ka väljaspool. Viimastel aastatel on saavutatud praktiliselt kõigi päevase osakonna üliõpilaste osavõtt teadusuuringustest. Viimase kursuse üliõpilased on hõimatud õppe uurimistööga, nooremate kursuste üliõpilased koostavad referaativseid töid. Eriti hästi on korraldatud referaativsete tööde juhendamine ühiskonnateaduste kateedrite poolt. Ligi 2000 üliõpilast võtavad osa lepingulistest ja riigi eelarvelistest uuringutest. Ligi 17% instituudi lepinguliste uuringute mahust täidetakse üliõpilaste poolt.

Õppe- ja teadustöö tase sõltub teaduslik-pedagoogilise kaadri modifikatsioonist ja paigutusest. 70% meie õppejõudest omab teaduslikku kraadi või kutset, mis loob head eeldused õppe- ja teadustöö edukaks korraldamiseks.

Kõige positiivse korral ei saa jällegi jätta puudutamata üht teravaimat küsimust: teaduste doktori kraadi ja professori kutset omavate õppejõudude osa meie kollektiivis.

Käesoleval ajal töötab meie instituudis 41 kõrgema kvalifikatsiooniga õppejõudu. Meie endi poolt tehtud arvestuste alusel peaks meie instituudi õppejõududest ca 11—12% omama doktorikraadi või professori kutset; seega 70—75 õppejõudu. Niisiis oleme püstitatud eesmärgist üpris maha jäänud.

Aruandeperioodil kaitsiti ainult 5 doktoriväitekirja. Käesoleval ajal on kaitsmiseks esitatud veel 6 väitekirja. Doktoriväitekirjade koostamise küsimusi on pidevalt arutatud parteikomitees, nõukogus ja teaduskondade tasemel, kuid tulemustel on veel nigelad. Doktoriväitekirjade esitamise plaanid on jäänud pidevalt täitmata. Meil on hulk õppejõude, kes on töötanud vanemteadurina, viibinud doktoritöö materjalide kogumise eesmärgil pikaajalistel väliskomanderingutel, kuid doktoriväitekirjad ei valmi. See viitab sellele, et doktoriväitekirjade koostamise plaanid tehakse sageli kergekäeliselt, arvestamata reaalseid võimalusi. Real juhtudel esineb aga ka põhjendamatu venitamine tööd lõpstaadiumi — vormistamisega.

Tuleb märkida, et praegu puudub praktiliselt kateedrite ja teaduskondade vastutus doktorite ettevalmistamise plaani täitmise eest, mistõttu sageli abi töö tegijatele on ebapiisav. Selle küsimusega tuleb meil tegeleda pidevalt ja kõige suurema tõsidusega, saavutamaks murrangut juba lähitulevikus.

Tuleb märkida, et praegu puudub praktiliselt kateedrite ja teaduskondade vastutus doktorite ettevalmistamise plaani täitmise eest, mistõttu sageli abi töö tegijatele on ebapiisav. Selle küsimusega tuleb meil tegeleda pidevalt ja kõige suurema tõsidusega, saavutamaks murrangut juba lähitulevikus.

II IDEOLOOGIA JA POLITIKASVATUSTÖÖ

NLKP XXVI kongressi ja EKP XVIII kongressi suuniste ja teiste parteidokumentidega, eriti aga NLKP Keskkomitee 1983. a. juunipleenumi otsuste- järgne 2. lk.

NELJATEISTKÜMNES PÄEV.

9.00 «МИРЕЛИТ» завод замороженных товаров.

Pühendusime kunstile. Mulle meeldis van Gogh ja Harrile Toulouse-Lautrec. Fakt, mis an- nab tunnistust meie suurest kompetentsusest ning kõrge- st rafineeritud maitsest kujutavas kunstis.

Budapestis eksponeeriti õli- magnaadi mister Hammer'i era- kogu. Me sõna otseses mõttes tormasime sinna. Ogisime oma lemmikuid kõigi meeleorganite- ga. Ja saamata veel täit naudingut, märkasid teda. Ta vaatas mind sellisel kelmikal pilgul, et hakkasin punastama. Häbema- tus, vahtida nüümoodi vanemat inimest. Seljaga tema poole seis- tes tundsin, et ikka seiratakse, ükskõik millise stiendi tahu sa pugesid, ikka ei pääsenud tema

Ütlesin kelnerile: sör, mille õige häälduse korral pidanuks ungari keeles ülle tähendus ole- ma. Mitte «sir». Parandasin: sör.

«Sör?» küsis kelner.

«Sör,» vastasin mina.

Peagi toodi õlu ja «Coca- cola» ja kaks klaasi. Imelik. Mi- na ju kedagi ei oodanud. Rääki- mata kallimast. Mul oli naine Narvas praktikal.

Võimatu oli seda selgitada. Ei jäänud muud üle, kui aegajalt demonstratiivselt kella vaadata ning mungida tragikoomilist stseeni: kohtumine jääb ära. Aga õlu Tuborg... Denmark... World famous Beer... Tumedal klaasil sätendas niiskusehärma- tis.

Uus roil haaras sedavõrd, et «Coca-colat» juues läks meelgi kurvaks (arve meie rahas 2.16).

KANEKSATEISTKÜMNES PÄEV.

9.00 Хлебный завод.

Viisime ära taara, sest kukru raskuse ning meeleolu tõusu ning languse vahel eksisteerib teatavasti lineaarne seos. Aknast oli hästi näha, kas järjekord taarapunktiis oli pikk või lühike. Parkimisplatsil askeldas valges kittlis mees. Ta kogus ratastel ostukorvid, lükkas nad pikaks ahelaks ning kärutas kauba- majja tagasi. Saime igauks 20 forintit (meie rahas 1.18).

Pärast tegin ühe kirjaliku slaidi, sest film sai otsa.

Budapesti slaid: Otse ees on kollakaspruun maja. Viiekorruse- line. Arvatavasti eelmise sa- jandi ehitis. Bartok Bela ist — tänava nimetus on kirjutatud mustaga valgele põhjale, nool näitab numbrite kasvamise suu- nas.

Vanamees veab käru maku- latuuriga. Tal on pikk habe, mis võis kunagi punane olla.

Kollane särk, mehhiiko som- breero, kollased põlvikud, pruun- id rihmikud, must koit üle õla — mees viiekümmendates.

Hoone esimesel korrusel on kauplus, sissekäiguga nurgalt. Nelja klaasakna taga reklaami- takse kleite ja seelikuid, kombi- neesid, lasteriitust, spordidres- se, hommikumantleid jne. Kaks mannekeeni seisavad kummali- tes poosides.

Veel üks asutus. Suletud. Üke- se ja akende ees on metallvar- dad.

Väike roosas kleidis tüdruk tõmbab kinni rihmiku pannalt. Isa seisab kõrval. Sinises kleidis vanem daam istub kõrvalpingi- le, katsudes enne, kas see pole värskest värvitud.

Tänava ääres seisavad autod: «Volvo» ja kaks «Zigulit» (üks punane, teine valge), neljanda auto marki ma ei tea.

Tüdruk istub. Ta joob apeli- sinimahla jooki liitrilisest pude- list. Otsib midagi kilekotist, mil- lel on superkaubamaja «Skala» reklaam. Võtab pakendist kõrsi- ku ja sööb.

Parempoolne tänav on tiheda liiklusega. Sõidavad bussid ja trammid. Tramm number nel- kühmend seitse: ülemine osa valge, alumine kollakas, keskel tumepruun riba. Tuletõrje häi- resignaal. Buss number seitse. Sinine.

Kauplused kaupluse kõrval, sinnamaani, kuhu silm seletab. BÜVÉSZBOLT, HOKUSZ-POKUSZ, DELICATESSE... Kõiki nime- tusi pole näha, jäävad puude varju. Tramm number kaheksa- teist sõitis mööda. Plakatil «HO- BO blues band».

Vasakpoolsel tänaval on optika- kauplus. Prilliraame kõiki- des variatsioonides. Käekellade reklaam. Teine kauplus, suletud. Siis erapood: džempriid, särgid. Vaateväli sellega lõpebki.

Selja taha jääb muruplats. Peenraid on äsja rohitud. Lilled värskest istutatud. Keegi on ost- nud endale uued kingad, vanad aga asetanud maitsekalt puu alla peenrale. Nad on kollakas- pruuni majaga ühte värvi.

Keset muruplatsi seisab kuju. Ei tea, kes see on. Pärast vaa- tan.

Parempoolsel pingil ajavad juttu kaks noormeest ja üks neiu. Suitsetavad sigarette «He- likon» (meie rahas 0.96).

ÜHEKSATEISTKÜMNES PÄEV.

18.00 Прощальный вечер.

Janosi mäele (529 m) tõusime kahestmelise funkulööriga. Sa- lapäraste Atlantisena uppus linn vinesse. Ülal võis linna asemel sinavat merd aimata. Janosi mäel oli rohelist küllaga nagu Margiti saarelgi, keset Doonaud.

Margiti saar on imeilus koht.

KANEKÜMNES PÄEV.

23.10 Отъезд.

Lahkumine on alati kurb. Keegi juhuslik mööduja ajas raudteejaamas meie kandevõrgu ümber. Seal oli kolm pudelit mahla jooki. Üks purunes kildu- deks.

Külmud toovad õnne.

A. B. E. S. T. E. R.

«Selle aja peaks ma ära mürgistama,» urises Hassel. Ta võt- tis välja oma usaldusväärse 45-se, tühjendas selle Fermi pihtra ja jäi ootama vahistamist ning toimunu ilmumist aja- leheveergudele. Kuid tema hämmastuseks dr. Fermi ei väri- senud kokku. Fermi vaatas hoolikalt oma rinda ning lausus mehele, kes ta hiiudele oli vastanud: «Pole midagi. Ma tun- din ainult mingit teravat põletavat valu, see on närvidest, kuid imelikul kombel sarnanes pigem mingile gaasile.»

Hassel oli väga ärritatud, oodates ajamasina automaatset tagasikutset. Selle asemel jõudis ta iseenesest lõpuks Tund- matusse Ülikooli. See oluks talle uudiseks, kuid ta oli oma mõtetest liiga haaratud, et seda tähele panna.

Oli aeg, mil mina (1913—1975) esmakordselt teda nägin. Udume kuju, kes raskel sammul astus läbi pargitud autode, suletud uste ja tellisente, hullumeelne helk silmis.

Ta imbus raamatukokku, valmistudes ammandavaks vest- luseks, kuid ei suutnud end kartoteegitöötajatele tuntavaks ega kuuldavaks teha. Sami simplex-multiplex kompuutril oli lisaseadeldis tundlikkusega 10,7 ongströmi. Sam ei näi- nud Henryt, kuid kuulis teda läbi teatud lainemoondurite.

«Sam,» ütles Hassel. «Ma tegin ühe põrguliku avastuse.»

«Te teete pidevalt avastusi, Henry,» kaebas Sam. «Teie andmepaigutus on ammandamatu. Kas pean teie jaoks kõivi- tama uue lindi?» «Ma vajan nõuanne. Kas keegi juhtivaist autoriteetidest saab anda teavet järgnevusest, ründamisest?»

«Seda võiks teha Israel Lennox, Yale'i ruumimehaanika pro- fessor.»

«Kuidas ma saaksin temaga kohtuda?»

«Te ei saa seda, Henry. Ta suri 75-nal aastal.»

«Keda elavatest autoriteetidest võiks kätte saada?»

«Wiley Murphy.»

«Murphy? Meie traumaosakonnast? Siis on ju mure mur- tud. Kus ta võiks praegu olla?»

«Minu teada läks ta teie juurde, et teile midagi öelda.»

Hassel läks kiirustamata koju, otsis läbi oma laboratooriumi ja kabineti. Seal kedagi leidmata hõljus ta lõpuks elu- tuppa, kus ta naine oli mingi mehe embuses. (Ma loodan, te mõistate, et kõik toimus vähete hetkede jooksul pärast aja- masina kokkupanekut. Säärane on aja ja ajas ründamise ise- ärasus.) Hassel kõhatas paar korda ja ütles koputada oma naise õtale. Ta näpuid läksid naisest läbi.

«Vabanda mind, kallid,» ütles ta, «kas Wiley Murphy on siin käinud mind otsimas?»

Siis vaatas ta lähemalt ja näi. et mees. kes ta naist em- bas, oligi Murphy.

«Murphy!» rõõgatas Hassel. «Keda ma näen! Mul on teile ülimalt harukordne kogemus.» Ja Hassel alustas üksikasja- list kirjeldust, mis oli umbkaudu selline: «Murphy, u - v = (u^{1/2} - v^{1/2})(u^{1/2} + v^{1/2}) = (u + v)», kuid kui George Washington on F(x) y² dx ja Enrico Fermi F(u^{1/2}) dx dt. kas siis Columbuse aeg on ruutjuur minus ühest?»

Murphy ei teinud Hasselist väljagi, niisamuti ka mrs. Has- sel. Ma panin Hasseli valemid lähidalt mõelduva takso kapo- tile kirja.

«Kuulake mind, Murphy!» ütles Hassel. «Greta, kallid, kas sa võiksid meid hetkeks kahekesi jätta? Ma... Kurat võtku! Kas te lõpetate ükskord selle nonsensid? See on ju tähtis!»

Hassel hakkas paari lahtutama, kuid ei suutnud seda, nagu ta ei suutnud end neile kuuldavaks teha. Ta nägu hakkas jälle punetama, ta sai nii vihaseks, et löi mrs. Hasselit ja Murphyt. See nägi välja, nagu oleks lõõnud ideaalne gaas.

Ma arvasin, et on sobiv vahele segada.

«Hassel!»

«Kes seal on?»

«Tulge hetkeks siia poole. Ma tahaksin teiega rääkida.»

«Ta tormas läbi seina. «Kus te olete?»»

«Siinsamas.»

«Te olete väga ähmane.»

«Nagu teiegi.»

«Kus te olete?»

«Mu nimi on Lennox. Israel Lennox.»

«Israel Lennox, Yale'i ruumimehaanika professor.»

«Seesama.»

«Kuid te ju surite 75-nal?»

«Siis ma haihtusin.»

«Kuidasmoodi?»

«Ma lehtusin ajamasina.»

«Mu jumal! Nagu minagi,» ütles Hassel. «Täna õhtupooli- kul. Idee tuli mulle peale nagu väik selgest taevast. Ma ei tea, miks. Mul oli ülimalt harukordne kogemus. Lennox, aeg ei ole jätkuv.»

«Ei?»

«See on rida eraldatud osakesi — nagu pärleid nõõri ot- sas.»

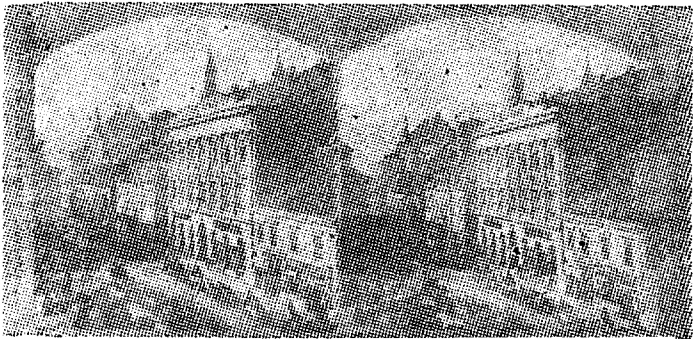
«Jah?»

«Iga pärl on «praegu». Igal «praegu» on oma minevik ja tulevik. Kuid muutus ühes ei mõjusta teisi. Saate aru. Kui a ≠ a₁ + a_{2j} + ax(b_i) - ...»

«Matemaatika pole tähtis, Henry.»

(Järgneb)

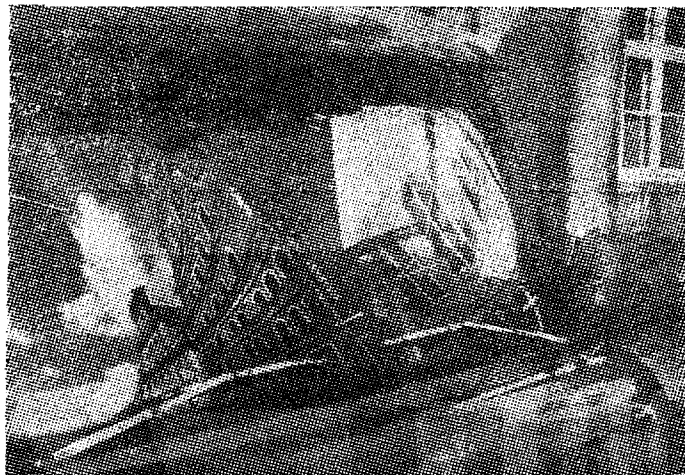
Tõlkinud TONU TOMBERG AK-51

Endel Sarapuu

UNGARI SÜVES

VÄLJASPOOL PRAKTIKAPROGRAMMI

puuriva pilgu eest. Arvatavasti meeldisid talle. Astusin ebale- valt lähemale ja vaatasin: Ru- bens. Rubens: Tütarlapse port- ree. Oh sind, Rubensit, võrukae- lat!

Pop-kunsti näitus oli lahe. Peale selle kandis ta üllast mis- siooni: «... et keskmine vaataja ka kunstile lähemale pääseks, seda mõistaks.» Mõningad tööd polnud tõepoolest midagi keeru- list: kriipsud, punktid. Oli pee- neid slaidimaale, oli vahakuju keset saali ja mitmesuguseid va- narauast kompositsioone. Laeni ulatuv peeglitest kolmnurk andis suurlinna efekti.

VIETEISTKÜMNES PÄEV.

8.00 Завод жидкого сахара в Сабадельхоза, на автобусе.

Need ahvatlevad korvtoolid ja umarad lauad varikatuse all. Võimalus mõneks ajaks ir- duda keskpäevasest tänavasagi- nast.

Kõrvallauas istusid noormees ja neiu. Nad ei lausunud ühtegi sõna. Noormees keerutas klaasi sõrmede vahel. Veel teinegi paar, kaks lauda eespool.

KUETEISTKÜMNES PÄEV.

Свободный день. (Вишеград).

All tantsiti. Põrand, seinad, lagi vilkuvad tuledes. Videodis- ko.

Üleval võis multifilme vaada- ta. Head multifilmid olid, värvi- lised ja naljakad.

Mina sinna seltskonda ei so- binud, sest kõigil olid sinise- valgetriibulised särgid. Mul oli «Sangari», kuigi korralik, aga lühikeste käistega punase-valge- ruuduline päevasärk.

«Sziirkebarat» on maailma pa- rim vein!

SEITSMETEISTKÜMNES PÄEV.

Свободный день. (Сентендре)

Plus väike linnake Szentendre. Seal olid kreeka turg ja kunsti- näitused, rahvamuusika ja koh- vik «Nosztalgia». Nostalγια.

